

Llibertat d'informació, “chilling effect” i espai de llibertat, seguretat i justícia. Comentari a la sentència Real Madrid Club de Fútbol/ Société Éditrice du Monde (TJUE, sentència de 4 d'octubre de 2024, as. C-633/22)

Ferran Armengol Ferrer

Universitat de Barcelona

ferran.armengol@ub.edu

ORCID: 0009-0003-8905-5429

Recepció: 27/12/2024

Acceptació: 31/12/2024

Publicació: 31/01/2025

Cita recomanada: ARMENGOL FERRER, F. (2025). “Llibertat d'informació, “chilling effect” i espai de llibertat, seguretat i justícia. Comentari a la sentència Real Madrid Club de Fútbol/ Société Éditrice du Monde (TJUE, sentència de 4 d'octubre de 2024, as. C-633/22)”. *Quaderns IEE: Revista de l'Institut d'Estudis Europeus*, 4(1), 228-239.
DOI: <<https://doi.org/10.5565/rev/quadernsree.115>>

Resum

La sentència del Tribunal de Justícia de la Unió Europea en l'assumpte *Real Madrid Club de Fútbol/Société Éditrice du Monde* ha posat de manifest la relació entre l'espai de llibertat, seguretat i justícia de la Unió Europea i la protecció de la llibertat d'expressió i informació reconeguda en l'article 11 de la Carta de Drets Fonamentals de la Unió Europea. Aquesta sentència feia referència a l'execució a França d'unes sentències dictades per diversos tribunals espanyols per les quals l'empresa *Société Éditrice du Monde*, editora del diari *Le Monde*, havia d'indemnitzar el *Real Madrid Club de Fútbol* i el director dels seus serveis mèdics per la publicació en aquell rotatiu d'una informació que vinculava aquell club amb la realització de pràctiques de dopatge. La vinculació entre l'excepció d'ordre públic i la vulneració de l'article 11 de la Carta ve determinat, segons la sentència, per l'elevat import de la indemnització reclamada, que podia produir un greu desequilibri financer a la societat demandada i repercutir en un efecte dissuasiu (“chilling efect”) a l'hora de publicar informacions d'interès general, tant per al diari *Le Monde* com, en general, per als periodistes i mitjans de comunicació.

Paraules clau: Espai de llibertat, seguretat i justícia; Cooperació judicial; Ordre públic; Efecte dissuasiu; Llibertat d'informació.

Resumen. *Libertad de información, "chilling effect" y espacio de libertad, seguridad y justicia. Comentario a la sentencia Real Madrid Club de Fútbol/ Société Editrice du Monde (TJUE, sentencia de 4 de octubre de 2024, as. C-633/22)*

La sentencia del TJUE en el asunto *Real Madrid Club de Fútbol/Société Editrice du Monde* ha puesto de manifiesto la relación entre el espacio de libertad, seguridad y justicia de la UE y la protección de la libertad de expresión e información reconocida en el artículo 11 de la Carta de Derechos Fundamentales de la UE. Esta sentencia hacía referencia a la ejecución en Francia de unas sentencias dictadas por varios tribunales españoles por las que la empresa *Société Editrice du Monde*, editora del diario *Le Monde*, debía indemnizar al Real Madrid Club de Fútbol y al director de los servicios médicos del mismo por la publicación en aquel rotativo de una información que vinculaba a ese club con la realización de prácticas de dopaje. La vinculación entre la excepción de orden público y la vulneración del art. 11 de la Carta viene determinado, según la sentencia, por el elevado importe de la indemnización reclamada, que podía producir un grave desequilibrio financiero en la sociedad demandada y repercutir en un efecto disuasorio a la hora de publicar información de inter  s general, tanto para el diario *Le Monde* como, en general, por a los periodistas y medios de comunicación.

Palabras clave: Espacio de libertad, seguridad y justicia; Cooperación judicial; Orden público; Efecto disuasorio; Libertad de información.

Abstract. *Freedom of information, chilling effect and area of freedom, security and justice. Commentary on the judgment Real Madrid Club de Fútbol/ Société Editrice du Monde (CJEU, judgment of 4 October 2024, case C-633/22)*

The judgment of the Court of Justice of the EU in the *Real Madrid Club de Fútbol/Société Editrice du Monde* case has highlighted the relationship between the area of freedom, security and justice of the EU and the protection of freedom of expression and information recognised in Article 11 of the Charter of Fundamental Rights of the EU. This judgment referred to the execution in France of judgments handed down by several Spanish courts by which the company *Société Editrice du Monde*, publisher of the newspaper *Le Monde*, had to compensate *Real Madrid Club de Fútbol* and the director of its medical services for the publication in that newspaper of information linking that club to the carrying out of doping practices. The link between the public order exception and the violation of Article 11 of the Charter is determined, according to the ruling, by the high amount of compensation claimed, which could produce a serious financial imbalance in the defendant company and have a chilling effect when it comes to publishing information of general interest, both for the newspaper *Le Monde* and, in general, for journalists and the media.

Keywords: Area of freedom, security and justice; Judicial cooperation; Public order; Chilling effect; Freedom of information.

Sumari

1. Introducció
  2. Antecedents
  3. La doctrina de l'“efecte dissuasiu” o “chilling efect”
  4. “Chilling effect” i excepció d'ordre públic. La interpretació del TJUE
  5. Conclusió
  6. Referències
-

1. INTRODUCCIÓ

La tutela judicial mitjançant el reconeixement mutu de les resolucions judicials i extrajudicials en matèria civil¹ és un dels pilars de l'espai de llibertat, seguretat i justícia, objectiu de la Unió Europea.² Aquest reconeixement mutu, que en un primer moment s'havia estructurat a través de l'anomenat “Conveni de Brussel·les”,³ tractat internacional subscrit entre els Estats membres, es va afegir al pilar comunitari a partir del Tractat d'Amsterdam, mitjançant la seva incorporació al Tractat de la Comunitat Europea (actual Tractat de Funcionament de la Unió Europea), desplegat a través de normes de dret derivat, concretament, el Reglament “Brussel·les I”, de 22 de desembre de 2000,⁴ substituït posteriorment pel Reglament “Brussel·les I bis”, de 12 de desembre de 2012.⁵ Aquest reconeixement mutu, però, s'ha d'entendre “dins del respecte dels drets fonamentals i dels distints sistemes i tradicions jurídiques dels Estats membres”⁶ i això es veu reflectit, d'una banda, en els principis que delimiten el reconeixement mutu de resolucions judicials als reglaments “Brussel·les”, i, de l'altra, en la vinculació d'aquest reconeixement mutu al respecte dels drets fonamentals, que recullen tant la Carta de Drets Fonamentals de la Unió Europea (CDFUE, en endavant), com les “tradicions constitucionals comunes” dels Estats membres. La delimitació del reconeixement mutu s'estableix a partir de la determinació d'uns supòsits concrets, als quals no es pot concedir el reconeixement, i de la prohibició que la sentència del tribunal requeridor sigui revisada quant al fons. Ambdós límits actuen, en principi, en

---

¹ Art. 67.3 del Tratado de Funcionamiento de la Unión Europea.

² Art. 3.2 del Tratado de la Unión Europea.

³ Convenio de 27 de septiembre de 1968 relativo a la competencia judicial y a la ejecución de resoluciones judiciales en materia civil y mercantil (DO 1972, L 299, p. 32; texto codificado en español en DO 1990, C 189, p. 2).

⁴ Reglamento (CE) núm. 44/2001, de 22 de diciembre de 2000, relativo a la competencia judicial, el reconocimiento y la ejecución de resoluciones judiciales en materia civil y mercantil DO L12, de 16.1.2001.

⁵ Reglamento (UE) núm. 1215/2012 del Parlamento Europeo y del Consejo, de 12 de diciembre de 2012, relativo a la competencia judicial, el reconocimiento y la ejecución de resoluciones judiciales en materia civil y mercantil DO L351, de 20.12.2012.

⁶ Article 67 del Tractat de Funcionament de la Unió Europea (TFUE).

direccions oposades, ja que els supòsits de no-reconeixement impliquen rebutjar de forma gairebé automàtica la resolució judicial de l'Estat que fa el requeriment i, en canvi, la prohibició de revisar la resolució estrangera comporta tot el contrari, és a dir, assumir la resolució en els mateixos termes que l'ha dictada el jutge que n'ha requerit el reconeixement i l'execució. Tanmateix, un dels supòsits de no-reconeixement —que el reconeixement sigui manifestament contrari a l'ordre públic de l'Estat membre requerit— implica un element valoratiu d'adequació a la legalitat, que el situa en els límits de tot aquest sistema. En efecte, l'ordre públic d'un Estat membre de la Unió Europea inclou necessàriament el respecte dels drets fonamentals als quals al·ludeix l'article 67 del Tractat de Funcionament de la UE (TFUE, en endavant), per la qual cosa no es podrà, en principi, reconèixer en aquest Estat una resolució judicial d'un altre Estat membre que infringeixi algun d'aquests drets. A la vegada, però, és difícil discernir entre aquesta valoració i la revisió del fons de la resolució per a la qual es demana el reconeixement, la qual cosa, com s'ha exposat, està expressament prohibida.

Aquesta imbricació entre drets fonamentals i excepció d'ordre públic es fa patent en la sentència *Real Madrid Club de Fútbol/Société Éditrice du Monde* del Tribunal de Justícia de la Unió Europea (TJUE, en endavant). En aquesta sentència, el Tribunal resol les qüestions prejudicials que li havia plantejat la *Cour de Cassation* francesa en el marc de l'execució a França de les sentències dels tribunals espanyols que havien condemnat l'empresa editora del diari *Le Monde* a pagar l'import de 300.000 euros al *Real Madrid Club de Fútbol* i de 30.000 euros al director del servei mèdic del club, en concepte d'indemnització pel dany a l'honor causat com a conseqüència de la publicació d'un reportatge que afirmava la vinculació d'aquell club amb una xarxa de dopatge. En aquell procediment, es va plantejar la possibilitat que l'elevat import exigít —que podia desequilibrar les finances de l'empresa editora demandada— pogués representar una vulneració de la llibertat d'expressió i d'informació, reconeguda en l'article 11 de la CDFUE, en la mesura que provocaria un efecte dissuasiu, no només al diari *Le Monde*, sinó també a altres mitjans, a l'hora de publicar informacions d'interès general. Això va dur a la *Cour de Cassation* a plantejar una qüestió prejudicial al TJUE. El Tribunal de Justícia va acceptar aquesta interpretació i va admetre que els tribunals francesos rebutgessin l'*exequatur* de les sentències espanyoles o bé reduïssin el *quantum* exigít en la indemnització en allò que es considerés inacceptable.

2. ANTECEDENTS

El 7 de desembre de 2006, la versió digital del diari *Le Monde* (lemonde.fr) publicava una informació amb el títol "Le Real Madrid et le Barça liés au Dr. Fuentes". Aquesta mateixa notícia es va reproduir en l'edició impresa del dia 8 de desembre, juntament amb una caricatura subtítulada "Dopage: le football après le cyclisme", que representava un ciclista vestit amb els colors de la bandera espanyola i envoltat de jugadors de futbol i de xeringues. Les informacions publicades per *Le Monde*, que

anaven signades pel periodista Stéphane Mandard, feien referència a la possible vinculació del *Real Madrid* i del *Futbol Club Barcelona* al Dr. Eufemiano Fuentes, que en aquell moment estava imputat en un procés penal davant del Jutjat d'Instrucció núm. 31 de Madrid, com a presumpte autor de pràctiques de dopatge (delictes contra la salut pública) en el marc de l'operació policial coneguda com "Operación Puerto". Segons afirmava Mandard en el seu article, els clubs esportius esmentats haurien encarregat al Dr. Fuentes els plans de preparació per a la temporada 2005-2006, que incloïen l'ús de substàncies dopants no autoritzades, que s'haurien enviat als serveis mèdics dels clubs i, fins i tot, la visita d'alguns jugadors al mateix Dr. Fuentes.

Els clubs afectats van negar rotundament la veracitat d'aquella informació i van exigir-ne la rectificació al diari *Le Monde*. Tanmateix, el rotatiu francès no va anar més enllà de publicar, en l'edició del 24 de desembre de 2006, un desmentit signat pels directius d'aquells clubs, sense adoptar cap mesura de rectificació. En conseqüència, les directives del *Real Madrid* i del *Futbol Club Barcelona* van interposar sengles demandes contra la societat editora del diari, *Société Éditrice du Monde*, i contra el periodista autor del reportatge, a l'empara de la Llei orgànica 1/1982, de 4 de maig, de protecció civil del dret a l'honor, la intimitat i la pròpia imatge. La demanda del *Futbol Club Barcelona*, que reclamava una indemnització de tres milions d'euros, es va estimar parcialment en la sentència de 10 de gener de 2008 del Jutjat de Primera Instància núm. 35 de Barcelona, en la qual es va condemnar a *Société Éditrice du Monde* a abonar una indemnització de 300.000 euros al club, quantitat que es veuria reduïda a 15.000 euros per l'Audiència Provincial de Barcelona, en la sentència de 27 d'octubre de 2009, i que es mantindria en la sentència del Tribunal Suprem, de 7 de novembre de 2011, que va posar fi a aquest procediment. Pel que fa a la demanda presentada pel *Real Madrid Club de Fútbol*, objecte de l'incident prejudicial, es reclamava una indemnització de 500.000 euros per al *Real Madrid* i 50.000 euros per a cadascun dels membres del seu equip mèdic, a més de la publicació de la sentència al diari *Le Monde*, amb el mateix relleu que la notícia causant del dany, i al diari esportiu *Marca*. El Jutjat de Primera Instància núm. 19 de Madrid va estimar parcialment la demanda, condemnant a l'empresa periodística demandada a pagar una indemnització de 300.000 euros al club demandant i una altra de 30.000 euros al director del seu equip mèdic. Contra aquella sentència, *Société Éditrice du Monde* i els membres de l'equip mèdic del *Real Madrid* van interposar recurs d'apel·lació davant l'Audiència Provincial de Madrid. En la sentència de 18 d'octubre de 2010, l'Audiència Provincial de Madrid va revocar parcialment la sentència impugnada, en el sentit de limitar l'obligació de publicar la sentència a una referència a la portada dels diaris *Le Monde* i *Marca*, però va mantenir els imports de les indemnitzacions establertes en primera instància, tot rebutjant les al·legacions presentades per la representació de la *Société Éditrice du Monde* i del periodista autor de l'article en litigi, que qüestionaven la competència dels tribunals espanyols per enjudiciar aquell assumpte i el criteri pel qual s'havia fixat l'import de la indemnització. Contra la sentència de l'Audiència Provincial de Madrid, els condemnats van interposar

recurs de cassació davant del Tribunal Suprem, que fou desestimat en la sentència de la Sala Civil de 24 de febrer de 2014.

Per interlocutòria d'11 de juliol de 2014, el jutjat de Primera Instància núm. 19 de Madrid va ordenar l'execució de la sentència del Tribunal Suprem i el pagament al *Real Madrid Club de Fútbol* de 300.000 euros, en concepte de principal i de 90.000 euros d'interessos. Una segona interlocutòria del mateix jutjat, de 9 d'octubre de 2014, demanava l'execució de la sentència i el pagament de la suma de 30.000 en concepte de principal i 3000 d'interessos a favor del director dels serveis mèdics del *Real Madrid*. El 15 de febrer de 2018, el Tribunal de *Grande Instance* de París va declarar el caràcter executori de la sentència del Tribunal Suprem espanyol, de 24 de febrer de 2014, i de les interlocutòries del jutjat de Primera Instància de Madrid.

Per sentències de 15 de setembre de 2020, la *Cour d'Appel* de Paris va revocar les declaracions del Tribunal de *Grande Instance*, tot considerant que les interlocutòries del jutjat de Primera Instància núm. 19 de Madrid, d'11 de juliol i de 9 d'octubre de 2014, eren manifestament contràries a l'ordre públic internacional francès i, per tant, no es podien executar a França. Contra aquestes sentències, la representació del *Real Madrid Club de Fútbol* i del director dels seus serveis mèdics van presentar un recurs d'apel·lació davant la *Cour de Cassation* francesa, que per decisió del 28 de setembre de 2022, va resoldre aturar el procediment i plantejar una qüestió prejudicial al TJUE, que va entrar a la seva secretaria l'11 d'octubre següent. En aquella qüestió prejudicial, la *Cour de Cassation* va formular set preguntes, que en essència plantejaven la possibilitat que l'exigència d'una indemnització desproporcionada per atemptar a la reputació d'un club esportiu es pogués considerar com una vulneració de la llibertat d'expressió, com a conseqüència del seu impacte sobre les finances del mitjà; i, també, que podria generar un efecte d'intimidació sobre el mitjà afectat, així com sobre el conjunt de mitjans, és a dir, un efecte dissuasiu.

Durant el procediment prejudicial, van presentar observacions escrites els governs espanyol, francès i alemany, així com la Comissió Europea. L'audiència pública va tenir lloc el 17 d'octubre de 2023 i hi van estar representades les parts en el procediment principal i els governs francès, espanyol i maltès. En data 8 de febrer de 2024, l'advocat general Maciej Szpunar va fer públiques les seves conclusions sobre el cas.

3. LA DOCTRINA DE L' "EFECTE DISSUASIU" O "CHILLING EFFECT"

Els arguments de la *Cour d'Appel* per revocar el caràcter executori de les sentències espanyoles eren, essencialment, tres. El primer, que les indemnitzacions per danys i perjudicis reclamades a *Le Monde* no responien a un perjudici patrimonial; el segon, que davant del jutge espanyol només s'havia debatut l'impacte mediàtic de l'article de *Le Monde*, que es veuria atenuat per la publicació al mateix diari del desmentit dels presidents dels clubs afectats; i, el tercer, que els imports reclamats ultrapassaven amb escreix l'import de les multes que s'imposen a França per difamació a un particular i

comprometien l'equilibri financer de la societat demandada,⁷ per la qual cosa podien tenir un efecte dissuasiu sobre la participació d'un periodista i d'un mitjà de comunicació en el debat públic dels temes que interessin a la comunitat, cosa que entorpiria la tasca d'informació i control dels mitjans i, en definitiva, la llibertat d'expressió. En el recurs de cassació interposat contra aquella sentència, la representació de *Real Madrid Club de Fútbol* argumentava que el criteri de proporcionalitat dels danys i perjudicis només resultava viable si la indemnització tenia caràcter punitiu i no compensatori i que la *Cour d'Appel* hauria revisat les sentències dels tribunals espanyols, infringint així la prohibició del Reglament Brussel·les I. Vistos en conjunt, els arguments esgrimits per les parts es poden sintetitzar en dues qüestions fonamentals: la primera, la contraposició entre la llibertat d'expressió i informació i el dret a la pròpia reputació; i, la segona, l'abast de l'excepció d'ordre públic, com a límit al reconeixement mutu de resolucions judicials instituint pels Tractats constitutius de la Unió Europea. O bé, des d'una altra perspectiva, si aquesta excepció d'ordre públic, que forma part de la cooperació judicial en matèria civil i, per tant, de l'espai de llibertat, seguretat i justícia, es pot utilitzar com a instrument de protecció dels drets i llibertats reconeguts en la CDFUE.

La *Cour d'Appel* vinculava ambdues qüestions a través de la doctrina de l'"efecte dissuasiu", o "chilling effect". Aquest concepte fa referència a l'ús de conductes dels poders de l'Estat per a dissuadir de l'exercici de drets fonamentals (Urías, 2023). Es va introduir pel Tribunal Suprem dels Estats Units i va ser posteriorment recollit per altes instàncies judicials europees, com el *Bundesverfassungsgericht* alemany o la *High Court* britànica, i, sobretot, pel Tribunal Europeu de Drets Humans (TEDH, en endavant). Aquesta doctrina s'ha aplicat en sentit ampli en casos que afectaven a la vulneració de diversos drets fonamentals però ha tingut una especial transcendència en relació amb la llibertat d'expressió. Dins d'aquest àmbit en concret, s'ha apreciat l'existència d'un efecte dissuasiu en casos relatius al dret a treballar com a periodista, la protecció de les fonts d'informació, la imposició de multes i condemnes penals contra periodistes i també en l'exigència a periodistes d'indemnitzacions per danys i perjudicis (Pech, 2021). En relació a aquest darrer supòsit, el Tribunal Constitucional alemany va apreciar que "la condemna a indemnitzar danys i perjudicis no porta només a donar una satisfacció per una difamació que tingué lloc en el passat. De manera inevitable, desenvolupa un efecte preventiu en subjectar l'expressió d'opinions crítiques a un alt risc financer. En conseqüència, redueix la voluntat d'exercir la crítica en el futur, la qual cosa comporta uns efectes negatius sobre el lliure debat intel·lectual que afecten necessàriament l'essència dels drets fonamentals".⁸

---

⁷ La indemnització de 300.000 euros a favor de *Real Madrid Club de Fútbol* representava el 50 % de la pèrdua neta i el 6 % de les disponibilitats de *Société Éditrice du Monde* el 31 de desembre de 2017 i encara s'afegia l'import de 30.000 euros i 3000 d'interessos a favor del director de l'equip mèdic.

⁸ Sentència de 13 de maig de 1980 1 BvR 103/77. <https://openjur.de/u/182875.html>

Aquest mateix criteri ha estat seguit pel TEDH. En les sentències *Tolstoy Miloslavsky v. The United Kingdom* i *Independent News and Media v. Ireland*,⁹ el TEDH va declarar que l'exigència d'una indemnització per difamació podia constituir una vulneració de l'article 10 del Conveni Europeu de Drets Humans, al qual equival l'article 11 de la CDFUE, quan l'import reclamat fos excepcional i particularment alt. Aquest criteri jurisprudencial ha estat confirmat i desenvolupat en sentències posteriors. Així, en el cas *Blaja News*, referent a una demanda per danys i perjudicis per la publicació d'una informació injuriosa, el Tribunal va considerar que l'import de la indemnització que s'havia imposat a la recurrent -30.000 zloty- no vulnerava la seva llibertat d'expressió, ja que els tribunals polonesos l'havien fixat tenint en compte el seu estat financer.¹⁰ En canvi, a *Independent Newspapers (Ireland) Limited v. Ireland*,¹¹ el TEDH va apreciar l'existència d'una vulneració de la llibertat d'expressió en la condemna a pagar una indemnització per l'import d'un milió d'euros. En aquella sentència, el Tribunal va declarar que

... it is not necessary to rule on whether the impugned damages' award had, as a matter of fact, a chilling effect on the press. As a matter of principle, unpredictably large damages' awards in libel cases are considered capable of having such an effect and therefore require the most careful scrutiny.¹²

D'aquesta cita cal retenir que el TEDH considera que, en qualsevol cas, la imposició d'un import elevat i impredecible a les indemnitzacions en casos de difamació té un efecte dissuasiu (*chilling effect*) sobre la premsa, sense que calgui fer un pronunciament exprés al respecte. És a dir, l'efecte dissuasiu es lliga no solament a l'import en si, sinó al fet que sigui impredecible, és a dir, que no hi hagi un criteri clar al qual s'ajusti la determinació d'aquest import. En aquell cas, l'import de la indemnització s'havia fixat per un jurat que, segons va apreciar el TEDH, no havia estat prou informat pel jutge dels criteris als que s'havia d'ajustar, raó per la qual es va estimar el recurs.

És interessant contraposar aquest criteri del TEDH amb el seguit per la jurisprudència espanyola. L'article 9.3 de la Llei orgànica 1/1982, de protecció civil del dret a l'honor, a la intimitat i a la pròpia imatge, determina que el perjudici es presumeix sempre que s'acrediti la intromissió il·legítima i que la indemnització s'estén al dany moral, que es valorarà "atendiendo a las circunstancias del caso y a la gravedad de la lesión efectivamente producida, para lo que se tendrá en cuenta, en su caso, la difusión o audiencia del medio a través del que se haya producido". Per tant, a l'hora d'establir l'import d'aquestes indemnitzacions, s'utilitza un criteri casuístic i que deixa, a més, un ampli marge de discrecionalitat al jutgador. Encara més, el Tribunal

---

⁹ Sentències de 13 de juliol de 1995, *Tolstoy Miloslavsky v. the United Kingdom* Serie A núm. 316 B i de 16 de juny de 2005, *Independent News and Media and Independent Newspapers Ireland Limited v. Ireland* ECHR 2005-V (extracts)

¹⁰ Sentència de 26 de novembre de 2013, Rec. 59545/2010, *Blaja News SP Z.O.O v. Poland*

¹¹ Sentència de 15 de juny de 2017, Rec. 28199/15, *Independent Newspapers (Ireland) Limited v. Ireland*.

¹² Sentència *Independent Newspapers (Ireland) Limited v. Ireland*, apartat 85.

Suprem manté el criteri de no entrar a valorar el *quantum* de les indemnitzacions, sobretot després que el Tribunal Constitucional estimés un recurs d'empara interposat contra una sentència de l'alt tribunal que rebaixava a un import simbòlic la quantia de la indemnització a la demandant que havia establert en aquell cas l'Audiència Provincial de Barcelona.¹³ Les audiències provincials són, doncs, les que en última instància valoren en cada cas les circumstàncies i la gravetat de la lesió produïda als efectes de determinar l'import de la indemnització.

L'aplicació d'aquest criteri jurisprudencial comporta un alt risc d'imposició d'un import elevat i imprevisible a les indemnitzacions per perjudicis al dret a l'honor, la intimitat i la pròpia imatge. Només cal veure la desproporció entre l'import de la indemnització reconeguda, per uns mateixos fets, al *Real Madrid Club de Fútbol* (300.000 euros pel club i 30.000 pel director del seu equip mèdic) i al *Futbol Club Barcelona* (15.000 euros en total). L'Audiència Provincial de Madrid, que va conèixer de la demanda interposada pel *Real Madrid*, va justificar la imposició d'una quantia elevada per la gravetat de la lesió moral produïda i per l'abast mundial de la notícia, que la mateixa sentència qualificava de "bomba informativa", publicada en diversos diaris i difosa també per internet.¹⁴ En canvi, l'Audiència Provincial de Barcelona va valorar el fet que, si bé la premsa espanyola s'havia fet ressò del reportatge de *Le Monde*, majoritàriament no li va donar credibilitat, ben al contrari, constatava la falta de proves i, fins i tot en algun cas, exigien als clubs que responguessin amb accions legals,¹⁵ i recordant també que el *Futbol Club Barcelona* havia tingut nombroses ocasions per explicar-se davant dels mitjans de comunicació. Per aquests motius, l'Audiència Provincial va estimar parcialment el recurs interposat contra la sentència de primera instància, que havia fixat la indemnització en 300.000 euros, i va rebaixar aquest import fins a 15.000 euros. Recorreguda la sentència en cassació, el Tribunal Suprem va desestimar aquell recurs, confirmant totalment el criteri seguit en la sentència de l'Audiència Provincial, el text de la qual, redactat en català, va reproduir literalment en bona part del seu contingut. En canvi, quan la *Société Éditrice du Monde* va al·legar aquell precedent en el recurs que va interposar contra la sentència de l'Audiència Provincial de Madrid, el Tribunal Suprem ho va rebutjar amb l'argument que la quantia de 15.000 euros de la indemnització imposada al *Futbol Club Barcelona* no havia estat impugnada en cassació, per la qual cosa, no condicionava a la Sala.¹⁶ Resposta, si més no, curiosa, tenint en compte que, en qualsevol cas, el Tribunal Suprem no revisa, com s'ha vist, els imports de les indemnitzacions acordades per les instàncies judicials inferiors. Tot plegat permet posar de relleu l'impacte que l'aplicació de la doctrina de l'efecte dissuasiu pot tenir en relació a les demandes que s'interposin a Espanya contra mitjans de comunicació per vulneració del dret a l'honor, a la intimitat

---

¹³ Tribunal Constitucional, sentència 186/2001, de 17 de setembre de 2001.

¹⁴ Fonament jurídic 5.

¹⁵ Fonament jurídic vuitè.

¹⁶ Fonament jurídic novè.

i a la pròpia imatge, ja que, d'alguna manera, ve a posar un topall a l'import de les indemnitzacions que es reclamin.

4. "CHILLING EFFECT" I EXCEPCIÓ D'ORDRE PÚBLIC. LA INTERPRETACIÓ DEL TJUE

L'assumpte *Real Madrid Club de Fútbol* obre un nou escenari a la doctrina del "chilling effect", en la mesura que, a diferència dels casos que havien resolt el TEDH o els òrgans judicials nacionals, s'aplica a l'execució d'una sentència dictada a un Estat membre de la Unió Europea a un altre Estat membre. La *Cour d'Appel* havia invocat l'excepció d'ordre públic per rebutjar l'execució a França de les sentències dels tribunals espanyols, per la qual cosa les qüestions prejudicials que havia de resoldre el TJUE basculaven essencialment sobre la possibilitat de relacionar la protecció de la llibertat de premsa (o d'informació i comunicació), reconeguda en l'article 11 de la CDFUE, amb l'aplicació d'aquesta excepció.

Per principi, la jurisprudència del TJUE havia deixat establert que la possibilitat d'invocar l'ordre públic, com a excepció a l'execució d'una sentència dictada en un altre Estat membre, només es podia admetre amb un caràcter rigorosament excepcional, quan aquesta infracció de l'ordre públic anés lligada a la vulneració d'un dret fonamental. En la sentència en el cas *Apostolides*,¹⁷ en el qual es plantejava l'aplicació de l'excepció d'ordre públic a l'execució a la Gran Bretanya de la sentència d'un tribunal xipriota, el TJUE havia declarat que, per aplicar l'excepció de l'article 34 del Reglament 44/2001, no era suficient que el jutge requerit apreciés una aplicació errònia del dret nacional o comunitari sinó que calia que aquest error en l'aplicació comportés una violació manifesta d'una norma jurídica essencial en aquell Estat. A partir d'aquest mateix raonament, l'advocat general en l'assumpte *Real Madrid Club de Fútbol* va considerar aplicable l'excepció d'ordre públic a l'execució a França de les sentències dels tribunals espanyols. En la seva opinió, l'atorgament de l'*exequatur*, en aquell cas, engendraria un efecte dissuasiu sobre la llibertat de la premsa i sobre la llibertat d'informació del públic en general.¹⁸ A aquests efectes, posava èmfasi en que no es tractava tant de determinar si la indemnització era proporcionada, com de què l'execució de la sentència, que imposava els danys i perjudicis, podia comportar un efecte dissuasiu que implicaria una violació manifesta i desmesurada de la llibertat de premsa.¹⁹ En conseqüència, l'advocat general es mostrava favorable a la revocació de l'execució de les sentències dels tribunals espanyols, considerant que l'execució de l'esmentada decisió "engendre un effet dissuasif potentiel s'agissant de la participation au debat sur un sujet d'intérêt general tant des personnes visées par la condamnation

---

¹⁷ Sentència del TJUE de 28 d'abril de 2009, C-420/07, *Meletis Apostolides / David Charles Orams, Linda Elizabeth Orams*.

¹⁸ Punt 170 de les conclusions.

¹⁹ Punt 173 de les conclusions.

que d'autres sociétés de presse et journalistes dans l'État membre requis".²⁰ Aquest efecte dissuasiu potencial es dona quan l'import global del qual es reclama el pagament és manifestament desraonat, i en el cas de la societat editora d'un diari, quan es posa en perill el seu equilibri financer. En aquests casos, doncs, el jutge nacional hauria de refusar l'execució, si bé cabria la possibilitat que valorés, tenint en compte la gravetat de la falta i l'extensió dels perjudicis causats, si aquell import *a priori* desmesurat, resultava adequat per a contrarestar els efectes de la difamació.

La sentència del TJUE va recollir essencialment aquest mateix raonament. En aquest sentit, es va remetre a la jurisprudència del TEDH per posar de manifest el rol fonamental de la premsa en una societat democràtica i el seu deure de comunicar informacions i idees d'interès general, lligat a la seva funció de *public watchdog*.²¹ Això implica que, si bé tota persona que es consideri perjudicada per una informació de premsa ha de disposar d'un recurs efectiu per protegir la seva reputació, tota decisió que reconegui uns danys i perjudicis ha de mantenir una proporcionalitat entre l'import de la indemnització i el dany causat.²² En conseqüència, cal comportar-se amb la màxima prudència, donat el risc que les indemnitzacions puguin dissuadir la premsa de participar en debats d'interès general.²³ En cas que no es mantingui aquesta proporcionalitat, es cometria, per tant, una vulneració manifesta de l'article 11 de la CDFUE i això justificaria el rebuig a l'*exequatur*. Tanmateix, l'apreciació del Tribunal s'aparta de la de l'advocat general en un aspecte, i és que entén que la valoració de la desproporció dels danys correspon al jutge requerit, que podria, fins i tot, limitar el refús de l'execució a la part que consideri manifestament desproporcionada de la indemnització requerida.

5. CONCLUSIÓ

Per una via indirecta, a través de la interpretació del concepte d'ordre públic, el TJUE ha introduït en la seva jurisprudència el concepte de "chilling efect" o efecte dissuasiu, en relació a les indemnitzacions exigides a periodistes i mitjans de comunicació pels danys i perjudicis causats a particulars, com a conseqüència de la publicació d'informacions a la premsa. D'entrada, aquest precedent jurisprudencial afectaria directament a l'execució en un Estat membre de la Unió Europea de les sentències dictades en un altre Estat membre, però el criteri seguit per a determinar l'aplicabilitat de l'excepció d'ordre públic —l'import desproporcionat de la indemnització reclamada— es podria estendre a altres casos, seguint la jurisprudència del TEDH. En el cas del Regne d'Espanya, on es dona prioritat absoluta a les reclamacions de les parts i la seva interpretació pels tribunals, això comportarà la necessitat de revisar els

---

²⁰ Punt 193 de les conclusions.

²¹ Apartat 55 de la sentència

²² Apartat 57 de la sentència

²³ Apartat 61 de la sentència

criteris seguits fins ara pel Tribunal Suprem i pel Tribunal Constitucional. La integració en un espai de llibertat, seguretat i justícia no és una mera declaració retòrica.

6. REFERÈNCIES

Pech, L. (2021). *The concept of chilling effect. Its untapped potential to better protect democracy, the rule of law ,and fundamental rights in EU*. Opening Society Foundation. <https://www.opensocietyfoundations.org/publications/the-concept-of-chilling-effect>

Urías, J. (2023). El efecto disuasorio (chilling effect) sobre el ejercicio de los derechos en nuestra jurisprudencia constitucional. *Revista Española de Derecho Constitucional*, 129, 305-336. <https://doi.org/10.18042/cepc/redc.129.10>